

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ – ОРГАНІЗАТОРА МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ШКОЛЯРІВ

УДК 378.937

Гриньова В. М.

В статье исследована проблема формирования педагогической культуры будущих учителей. Раскрывается роль педагогической культуры в подготовке студентов к организации межкультурного взаимодействия школьников. Рассмотрены требования к личности студента – организатора межкультурного взаимодействия учеников.

Ключевые слова: педагогическая культура, межкультурное взаимодействие школьников.

PEDAGOGICAL CULTURE OF FUTURE TEACHER – IS AN ORGANIZER OF INTERCULTURAL INTERACTION OF PUPILS

Grin'ova V.

The problem of formation of pedagogical culture of the future teachers is found out. The role of pedagogical culture in the students' preparation for the organization of intercultural interaction of pupils is investigated. The exigencies for the personality of student - the organizer of intercultural interaction of pupils are presented.

Keywords: pedagogical culture, system of skills, structural and functions components, intercultural interaction of pupils.

Актуальною проблемою професійної освіти є підготовка вчителя, здатного до забезпечення міжкультурної взаємодії школярів, оскільки її вирішення сприяє вихованню духовності, толерантності, культури спілкування, гуманістичних цінностей молодого покоління. Сучасний учитель має вміти створювати освітнє середовище, в якому учні – представники різних етнічних груп мають змогу розвивати свій творчий потенціал, вільно й широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, поважати погляди інших людей, приймати рішення і нести відповідальність за свої вчинки, здійснювати самостійний вибір змісту своєї життєдіяльності, стилю поведінки, способів свого розвитку.

Це питання розкривалося в таких напрямках: висвітлення теоретичних засад розвитку професійної культури (Н. Ничкало, Т. Саломатова, О. Смирнова, Г. Соколова), розкриття засобів розвитку особистості вчителя (Є. Барбіна, Н. Бібік, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, М. Євтух, Н. Кічук, Н. Кузьміна, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко), вивчення шляхів формування полікультурної компетентності студентів (М. Князян, А. Смирнова), дослідження підходів щодо створення мультикультурного освітнього простору (Ж. Бенке, Л. Брайс, Г. Голм, М. Коан, В. Кочетков, Т. Кошманова, Л. Нейшинз Джонсон, Ш. Рао, Е. Хакімов).

Проте, проблема висвітлення суті педагогічної культури, її ролі в підготовці студентів до забезпечення ефективної міжкультурної взаємодії школярів потребує глибокої наукової рефлексії. Отже, метою статті є розкрити суть педагогічної культури майбутнього вчителя як базису його професійної підготовки до продуктивної організації міжкультурної взаємодії учнів.

Як дозволяє стверджувати аналіз наукових праць [ ], підготовка студентів до організації міжкультурної взаємодії школярів передбачає розвиток у майбутніх

учителів духовних цінностей, системи інтересів, знань про вимоги формування полікультурної компетентності особистості. На нашу думку, забезпечити ефективну організацію міжкультурної взаємодії школярів є можливим за умов, якщо педагог володіє педагогічною культурою, творчими здібностями, розуміє необхідність розвитку духовних потреб молоді, виховання толерантності та взаємоповаги.

В наших роботах [1-2] зазначалося, що педагогічна культура як видове поняття духовної культури є інтегрованою динамічною характеристикою особистості майбутнього вчителя, відносно стійкою відкритою саморегульованою системою взаємопов'язаних цінностей, яка зумовлює його професійно-педагогічну діяльність гуманістичної спрямованості. Педагогічна культура має дві форми прояву: статичну й динамічну. Статична форма відбиває її як наявний рівень, який забезпечує її подальший розвиток. Динамічна форма педагогічної культури виявляється у розвитку вміння реагувати на зміни, що відбуваються в навколишній дійсності й оточенні, удосконалювати себе відповідно до умов навколишнього середовища, використовуючи набуту систему педагогічних цінностей, що відповідає більш високим (конструктивному, евристичному, творчому) рівням культури. Завдяки динамічній формі у процесі педагогічної діяльності створюються умови для розвитку особистості та її педагогічної культури. У цьому процесі розвитку вбачаємо сутність і діалектику педагогічної культури: статична форма переходить у динамічну, яка потім, заперечуючи саму себе, переходить у статичну, але на більш високому рівні розвитку культури вчителя. Прояв як статичної, так і динамічної форм, їх діалектична взаємодія відбувається лише у процесі професійно-педагогічної діяльності й спілкування, відбиваючись у кожному з компонентів педагогічної культури.

Отже, педагогічна культура має розглядатися як діалектична інтегрована єдність педагогічних цінностей: цінностей-цілей і цінностей-мотивів; цінностей-знань; технологічних цінностей; цінностей-властивостей; цінностей-відношень. Вони є базисом, на основі якого вибудовується модель педагогічної культури і які спрямовують та коригують у соціальному, духовному, професійному, особистісному просторі діяльність учителя. Саме духовні цінності є підґрунтям формування всебічно розвиненої особистості; окрім цього, вони розкривають характер і зміст цінностей, характерних для суспільства й сконцентрованих у духовній культурі, що акумульована в мистецтві, науці, моралі, філософії, релігії. Це є ідеї й уявлення, норми й правила, котрі регламентують професійно-педагогічну діяльність і спілкування викладача в соціумі.

У ціннісних орієнтаціях цінність виконує роль своєрідного орієнтиру і певного регулятора поведінки й діяльності людини в предметній і соціальній дійсності. Особистість орієнтується на ті цінності, які найбільше їй необхідні і в перспективі відповідають її інтересам і цілям, імпонують її досвіду. В професійній ціннісній орієнтації педагога такою цінністю є конкретна професія, коли педагогічні цінності виступають у якості відносно стійких орієнтирів, за якими учитель співвідносить своє життя й педагогічну діяльність. Основою їх системи, своєрідним епіциклом є цінності духовні, транслювання яких відбувається в системі «людина-людина». Вони розкривають характер і зміст цінностей, характерних для суспільства і акумульованих у мистецтві, науці, моралі, філософії: це ідеї й уявлення, норми й правила, котрі регламентують педагогічну діяльність і спілкування у межах суспільства. Вони безпосередньо пов'язані з іншими цінностями.

Необхідність виділення цінностей-цілей і цінностей-мотивів зумовлена тим, що цілі є логічним стрижнем, сенсом діяльності особистості, адже сенс — це мета, яка визначається мотивом.

Духовність і культура формуються середовищем і закріплюються через знання, які є основою культури, тим фундаментом, на якому ґрунтується духовність людини. У зв'язку з цим і є необхідним говорити про систему знань як цінності педагогічної культури. Теоретичні знання вимагають їх практичної реалізації, апробації в діяльності. Цьому сприяє система технологічних цінностей, яка представляє собою систему професійних умінь вчителя, що визначають успіх педагогічного впливу, допомагають миттєво орієнтуватися в ситуації, змінювати її, активізувати як власну діяльність, так і діяльність учнів. Характеризуючи цінності-властивості, підкреслимо, що вони є індивідуально-психологічними особливостями людини, котрі відбивають її готовність до оволодіння певними видами діяльності, є умовою її успішного виконання.

Слід зазначити, що між окресленими цінностями існує тісний діалектичний зв'язок: цінності-цілі й цінності-мотиви зумовлюють характер цінностей-знань і технологічних цінностей; цінності-відношення визначаються характером цінностей-цілей і цінностей-властивостей. Отже, можна говорити про те, що система педагогічних цінностей має синкретичний характер, тобто її функціонування залежить від переплітання усіх її складових.

Особливе місце у підготовці майбутнього вчителя до організації міжкультурної взаємодії школярів посідають комунікативні вміння — способи комунікативної діяльності особистості на основі набутих знань про спілкування. Своєрідною мовою спілкування є етикет, який дає змогу, підтримуючи суверенітет кожної особистості, досягати взаєморозуміння і взаємоповаги, формувати ту аuru людської культури, в якій тільки і може нормально існувати й розвиватися особистість. Окрім цього, неабиякого значення набувають і вміння педагогічної техніки як технологічні цінності, що є зовнішньою формою поведінки учителя й допомагають йому створити власний професійний імідж, у якому відображається його привабливість, культура, приємні манери, життєрадісність, сучасність. Професійний імідж розглядається як сукупність візуального, внутрішнього, вербального і акторського образів.

Ефективність організації міжкультурної взаємодії учнів забезпечують і цінності-властивості, які виявляються у діяльності. Їх синтез призводить до формування узагальнених макрохарактеристик людини як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності, індивідуальності. Сукупність цих характеристик утворює цілісний «психологічний портрет», якісні ознаки якого виникають, розвиваються, формуються і знаходять свій вияв під час взаємодії особистості з іншими людьми — представниками різних народів, собою, навколишнім середовищем. Зміст властивостей вкпочас: спрямованість, здібності, якості, аналіз яких можливий лише у ході вивчення мотивів, цілей, змісту, способів і результатів дій у процесі виконання конкретних завдань за певних умов. При цьому професійно-педагогічну спрямованість доцільно розглядати як властивість особистості учителя, сукупність мотивів якої зумовлює характер діяльності й слугує основою формування педагогічної культури, визначаючи залежність між загальними і спеціальними здібностями.

Успішність професійно-педагогічної діяльності з організації міжкультурної взаємодії школярів залежить від таких якостей учителя, як: професійно спрямовані параметри (любов до дітей і професії, відданість своїй справі та ін.);

інтелектуальні параметри (гнучкість, варіативність, самостійність мислення, увага, уява та ін.); індивідуально-психологічні якості (стриманість, вимогливість, спостережливість та ін.); соціально-психологічні якості (повага до людини, комунікативність, справедливість, толерантність).

Результатом засвоєння знань, сформованості умінь, властивостей, якостей учителя є його ціннісне відношення до дійсності, діяльності, людей, самого себе. Основними компонентами відношення є переконання, інтереси, оцінки, емоції, а також потреби, які виявляються у переживанні тяжіння до об'єкта, в активній спрямованості до оволодіння ним, у способах і мотивах їх задоволення, а також у їх трансформації в діяльність, результати якої знаходять вияв у вчинках, діях, поведінці.

Отже, в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя як організатора міжкультурної взаємодії школярів є доцільним формувати в нього педагогічну культуру, що й сприяє високому рівню засвоєних психолого-педагогічних знань, умінь забезпечувати ефективну комунікацію, мислити альтернативно, бути ерудованим, толерантним, виявляти творчість у розробці засобів багатогранного розвитку дитини – представника певної культури.

Література:

1. Викладач вищого навчального закладу: культура, діяльність, професіоналізм / За ред. В. М. Гриньової. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2010. – 150 с.

2. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти). дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Гриньова Валентина Миколаївна. – Харків, 2000. – 416 с.

3. Кошманова Т., Брайс Л., Голм Г., Нейшинз Джонсон Л., Равчина Т., Рао Ш. Педагогіка для громадянського суспільства: Навчальний посібник для студентів педагогічних спеціальностей / Т. Кошманова, Л. Брайс, Г. Голм, Л. Нейшинз Джонсон, Т. Равчина, Ш. Рао / За ред. Т. С. Кошманової. – Львів: Видавничий центр Львівського нац. ун-ту імені І.Франка, 2005. – 382 с.

PEDAGOGICAL CULTURE OF FUTURE TEACHER – IS AN ORGANIZER OF INTERCULTURAL INTERACTION OF PUPILS

Grin'ova V.

Abstract. The problem of professional formation of future teachers' is to train students to provide the cross-cultural (intercultural) interaction of pupils. The intercultural interaction contributes to the education of tolerance, culture, communication, humanistic values of the younger generation.

This question is investigated in the following areas: the theoretical principles of professional culture (N. Nychkalo, T. Salomatova, A. Smyrnova, G. Sokolova), the professional formation of future teacher (N. Bibik, C. Goncharenko, O. Dubasenyuk, I. Zyazyun, N. Kichuk, N. Kuzmina), the ways of forming of students' multicultural competence (M. Knyazyan, A. Smirnova), the approaches to the creation of multicultural educational environment (V. Kochetkov, T. Koshmanova, S. Rao, E. Hakimov).

In this article, the role of pedagogical culture in the students' preparation for the organization of pupils' intercultural interaction is investigated.

The essence of future teacher's pedagogical culture is studied. The content of student's pedagogical culture as a system of pedagogical values is represented.

The formation of pedagogical culture is the main aim of professional and pedagogical training to organize the pupils' intercultural interaction. The pedagogical culture is an open system. The structure of pedagogical culture is a summary of structural and functional components that show variety of connections and interrelations between them. The structural components as a summary of pedagogical values provide formation of person's values.

Keywords: pedagogical culture, system of skills, structural and functions components, intercultural interaction of pupils.

САМОВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВНЗ УКРАЇНИ

УДК 376.744

Давидова Ж. В.

У статті проаналізовано проблему адаптації іноземних студентів у соціокультурному середовищі ВНЗ України. Доведено, що самовиховання відіграє вирішальну роль у процесі аккультурації студентів. Визначено необхідність поступового просування з рівня прямого управління на рівень самоуправління власною діяльністю для ефективного набуття міжкультурної компетентності.

Ключові слова: іноземні студенти, аккультурація, самовиховання, соціокультурне середовище, самоуправління діяльністю, міжкультурна компетентність.

САМОВОСПИТАНИЕ КАК ФАКТОР АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В СОЦИОКУЛЬТУРНУЮ СРЕДУ ВУЗОВ УКРАИНЫ

Давыдова Ж. В.

В статье проанализирована проблема адаптации иностранных студентов в социокультурной среде вузов Украины. Доказано, что самовоспитание играет решающую роль в процессе аккультурации студентов. Определена необходимость постепенного перехода с уровня прямого управления на уровень самоуправления собственной деятельностью для эффективного формирования межкультурной компетентности.

Ключевые слова: иностранные студенты, аккультурация, самовоспитание, социокультурная среда, самоуправление деятельностью, межкультурная компетентность.

SELF-EDUCATION AS A FACTOR OF INTERNATIONAL STUDENTS' ADJUSTMENT TO SOCIOCULTURAL ENVIRONMENT OF THE UNIVERSITIES OF UKRAINE

Davydova Z. V.

The article analyses the problem of international students' adjustment to sociocultural environment of the universities of Ukraine. It is proved that self-education plays the vital role in the process of students' acculturation. There's determined the necessity of gradual moving up from the level of direct management to level of self-management of own activity for effective formation of cross-cultural competence.